

Több mint csepp a tengerben

Küzdelem a szegénység ellen
Mexikó és Brazília eltérő példája

Bandaháborúk. Droghalottak. Fegyvercsempészet. Hurrikán vagy földrengés. A médiumok többnyire ilyen híreket közölnek Mexikóról. Tény: van valami, ami Mexikóban több halált követel, mint a drokartellek, ez pedig az éhezés. Az utóbbi évtizedben 49 804 mexikói esett áldozatul a szervezett bűnözésnek. Ugyanabban az időszakban 85 343 ember halt éhen – az éhezés és a szegénység elleni sok éves program ellenére.

Más a helyzet Brazíliában. Itt az elmúlt évtizedben 47%-kal csökkent a gyermekhalandóság. 2003 és 2010 között a népesség legszegényebb 10%-ának bevétele évente 8%-kal nőtt. A hivatalos statisztikák szerint az utóbbi hét évben csaknem 40 millió brazil tudott kiszabadulni a szegénységből. Felvetődik a kérdés: Brazíliában miért sikerül az, ami Mexikóban kudarcot vall?

A nagygazdák hatalma

Pedig Mexikó helyi hetivásárai legendásak. A látogató mindenütt édesen illatozó gyümölcsökbe botlik, amelyek törekeny faládákon föltornyozva fekszenek a helyi zöldségfajták mellett. Gyógynövények és kenőcsök százeit kínálják különböző fájdalmak ellen, csörgőkígyóport a rákterápiához vagy a mezőgazdaságban használatos eszközöket. Minden napszakban férfiak, nők és gyerekek csoportosulnak a gőzölgő fazekak és tortillák körül: ott töltik meg a forró kukoricalepényeket hússal, krumplival, tojással vagy főtt kaktuszlevéllel.

Mexikóban elképzelhetetlen az élet tortillák és a közös étkezéseknél oly fontos tereferélés és pletykázás nélkül. Ennek ellenére 2012-ben több mint 12 millió mexikói nem tudta megengedni magának a legfontosabb alapélelmiszereket, például a tortillát, a babot, a zöldségféléket vagy a tejtermékeket.

Az elmúlt év augusztusában a médiumok nyilvánosságra hozták az állítólag nem szépitett adatokat. „A kormány sokáig visszatartotta a valódi szegénységi számokat, hogy elleplezze a szegénység mértékét”, mondja *Ursula Oswald Spring*, a Mexikói Autonóm Nemzeti Egyetem professzor asszonya. Mexikó négy legszegényebb szövetségi államában, Chiapasban, Guerreroban, Pueblában és Oaxacában 60-70% között van a szegények aránya. A 31 szövetségi állam közül 11-ben a népességnek több mint a fele él a nemzeti szegénységi küszöb alatt.

Mexikóban sok oka van a szegénységnek. Már Közép-Amerika 16. századi, spanyolok általi meghódítása, valamint a kukorica- meg cukorültetvények emiatt bekövetkezett, messzemenő átalakulása is azzal járt, hogy kevés mexikói meggazdagodott, és sokakat megfosztottak földjüktől. Bár a 20. sz. elején lezajlott mexikói forradalom óta részben visszaadták az elrablott földeket a bennszülött lakosságnak, de a bürokrácia malmai csak lassan öröltek. Emellett gyakran csak tápanyagszegény földeket adtak oda a parasztoknak.

Még rosszabbá tette a helyzetet Mexikó 1994-es csatlakozása az USA-val és Kanadával kötött Észak-amerikai Szabadkereskedelmi Egyezményhez. Azóta nagy mennyiségben importálnak dömpingáron kukoricát az USA-ból: ezt államilag támogatják, génmódosított, és óriási területeken termesztik. A 2,3 millió mexikói paraszt már nem tudta megfelelő áron eladni a maga kukoricáját. Közülük sokan megszüntették vállalkozásukat, elvándoroltak a városba vagy életüket kockáztatva szöktek át a határon, és mentek az USA-ba. A nemzeti szegénységi ráta két év alatt (1996-ig) 52,4%-ról 69%-ra emelkedett.

Mexikó: alamizsna a szegényeknek

A legfontosabb állami választ a szegénységre *Ernesto Zedillo* mexikói elnök adta 1997-ben. Az *Oportunidades* program iskolai ösztöndíjat ígér a gyerekeknek, és anyagi támogatást a szociálisan hátrányos helyzetben lévő családjáknak. A nők és a gyerekek a társadalom különösen sérülékeny tagjainak számítanak. A nők azonban felelősebben bánnak a pénzzel, mint a férfiak, inkább kukoricát és babot vásárolnak, mint alkoholt és drogot. A kedvezményezett családok számára szabott feltételek azonban viszonylag kemények: kötelező a jó iskolai teljesítmény és a rendszeres egészségügyi ellenőrzés. Azt várják, hogy hosszú távon az iskolai oktatás nyújt majd esélyt a szegényeknek a jobb jövőre.

Az *Oportunidades* program eleve korlátozott pénzforrással indult. Az első évben csak 300 000 vidéki család kapott támogatást. A kedvezményezett családok száma 2011-ig folyamatosan emelkedett, és elérte az 5,8 milliót. De a programot csak 2009-ben vezették be a városokban. A hivatalos adatok szerint minden harmadik mexikói kap állami támogatást.

A program azonban csak mérsékelten sikeres. Bár a kormány azzal dicsekszik, hogy a szélsőséges szegénységben élő mexikóiak száma a 2010-es 13 millióról 2012-ben 11,5 millióra csökkent, *Spring* professzor asszony szerint ugyanaz a beszámoló azt mondja, hogy 2012-ben fél millióval több ember élt szegénységben, mint két évvel korábban.

Miért? A program a kritikusok szerint is megóvott néhány családot attól, hogy szélsőséges szegénységbe zuhanjon, ugyanakkor azonban nem nyújt semmilyen gazdasági távlatot. Ahelyett, hogy a két-öt hektárral rendelkező vidéki kisparasztok millióit támogatnák, a mezőgazdasági pénzek a nagybirtokosokhoz és azok exportra termelő gazdagságaihoz vándorolnak. A politika túlságosan összefonódott velük. Éppilyen keveset fektetnek be a tiszta ivóvízzel történő ellátásba, az iskolákba, a kórházakba és az útépitésekbe. Gazdasági fejlődés nemigen van. A gazdaság stagnál, a munkanélküliség megduplázódott az elmúlt tíz évben. Mindezt tekintve véve a mexikói szegénységellenes program csak csepp a tengerben.

Brazília „nulla éhezést” akar

Aki Brazíliába megy, szintén sok problémát lát, de más hozzáállást érez a szegénység elleni küzdelemben. Az akkori elnök, *Lula da Silva* 2004-ben kezdeményezte a *Fome Zero* (Nulla éhezés) programot. Jelenleg 12,4 millió család, azaz kerekén 40 millió ember kap 18 és 90 euró közötti támogatást az alapélelmiszerek megvásárlásához; ezen kívül iskolai étkeztetést is pénzel a program. Mivel a *Fome Zero* egyidejűleg a helyi mezőgazdaságot, és abban mindenekelőtt a kisparasztokat is támogatja, helyi és regionális gazdasági körfolyamatok keletkeznek. A nemzeti zöldség- és gyümölcskereslet 85%-át kis- és középparasztozok fedezik. 2010 óta a braziloknak ráadásul alkotmányos joguk van a megfelelő táplálkozáshoz. Az illetékesek aktívan felkeresik a segídezésre jogosult családokat, és segítenek nekik, hogy fölvegyék őket valamilyen programba.

Amikor *Josette Sheeran*, az ENSZ Világélelmiszeri Programjának igazgatónöje meglátogatott egy kis parasztgazdaságot a főváros közelében, megtapasztalta, hogyan kapcsolja össze ez az program a szociális és a gazdasági célokat. A szóban forgó család alapélelmiszereket természet, amelyeket később a helyi iskolai étkeztetésben használnak fel.

Brazília megmutatja: azok a programok, amelyek szociális programokkal és szükségstratégiákkal kötik össze a vidékfejlesztést, hatékonyan képesen csökken-

teni a szegénységet. Persze ezek még nem kifinomultak, még mindig magas azoknak a szegényeknek a száma, akik félreeső régiókban élnek. A nagy politikai reformokhoz, például a növekvő gazdagság igazságosabb elosztásához vagy egy nagy földreformhoz azonban a brazilok sem veszik a bátorságot.

Ráadásul a hallatlan gazdasági fellendülés nyomása alatt elhanyagolják a fejlődés fenntarthatóságát. A növekvő fogyasztás már hamarosan meghaladja majd a brazil biokapacitást. Pedig Brazíliában a legnagyobb a fajgazdagság a földön! A nagybirtokosok földjeire növényvédőszerrel tömegét permetezik repülőgépekről. A közúti szállítás sok városban túlterhelt, az utak gyakran bedugulnak. Kevés a tanulmányi férőhely, különösen a társadalmilag gyenge családok fiataljai számára. Ezért egyre több a tüntetés, s ezeket leginkább az új vidéki középréteg kezdeményezi.

Így aztán Mexikóra és Brazíliára egyaránt érvényes: **Harc a szegénység ellen: igen, de csak addig, amíg a vezető rétegek gazdagsága érintetlen marad.** De ezzel a mércével mérve Brazília határozottan jobb helyzetben van, mint Mexikó, mivel nemcsak alamizsnákkal rázza le a szegényeket, hanem a helyi gazdasági körfolyamatokba is bekapcsolja őket.

Julia Bultmann

Forrás: Publik-Forum, 2014/2

Királynők a fertőzött nyomornegyedben

Európa elektronikus szemete Ghánában

Négy, világoskék iskolai egyenruhába öltözött kislány ül sűrűn egymás mellett a padban. Amikor a tábláról a füzetükbe másolják az angol mondatokat, szorosán a testük mellett kell tartaniuk a karjukat, hogy ne lökjék ki a többiek a padból. Az iskolapad tulajdonképpen csak két diák számára készült – de hát több hely nincs. Nem csoda, hogy az osztályterem is, amelyben a sűrűn összezsúfolódott gyerekek ülnek, szűkös, szegényes: az ablaknyílásokból alig jön be fény, a falak szürkék és vakolatlanok. Nincs iskolaudvar, tanári szoba és nincsenek egészségügyi helyiségek: a nagy gyerekeknek tíz percet kell gyalogolniuk a legközelebbi WC-ig, a kicsik vödörket használnak... Az embernek nem kell valamely európai iskolaügyi hatóságnál dolgoznia ahhoz, hogy méltánytalanul találja ezeket az állapotokat.

A diákok ennek ellenére összedetnek és figyelmesek. Gondosan lejegyzik azokat az angol szavakat, amelyeket tanáruk, *Sir Charles* fölírta a hámló táblára – mert tudják, hogy fontos megtanulniuk a hivatalos angol nyelvet, és nem csupán a tvi nyelvet, Ghána déli részének törzsi nyelvét. Aki jól beszél angolul, az később talán kiszabadul a ghánai főváros, *Accra* e fertőzött nyomornegyedéből, *Agboblshie*-ből. Azoknak a fiataloknak, akik befejeznek valamilyen iskolát, talán nem kell majd azon a hírhedt szeméttelen dolgozniuk, ahol kibelezik az Európából származó elektronikus hulladékot, hanem remélhetőleg másutt találnak munkát – olyan helyen, ahol kék az ég és nem mérgezett a levegő.

A *The Green Cross* környezetvédelmi szervezet szerint *Agboblshie* egyike a világ tíz legmér-

gezetebb helyének. A főváros sűrű népességű nyomornegyedének hatalmas szeméttelen landol az az elektronikus hulladék, amelyet a nyugati világ már nem tud használni (évente kerekén 250 000 tonna). A lakosok elégetik az Európából illegálisan ide hajózott régi számítógépeket, mobiltelefonokat és televíziókat, hogy olyan fémekhez jussanak, mint a réz, az alumínium és a vas, amit aztán eladnak. Az effajta hulladékkezelés nyomán szélsőséges mennyiségű káros anyag szabadul fel, jut a levegőbe és a földbe, és ráakad minden élelmiszere, amit a piacon árulnak.

A nagy, túlnépesedett városrészben mindenütt lehet látni a szeméttelen óriási fekete felhőket kibocsátó tüzeit. Az elégetett vegyi anyagok gázai összekeverednek a piaci hulladékok kipárolgásával és a vizeletszaggal – mert a vizelet itt

ELŐFIZETÉS

Tisztelettel kérjük Olvasóinkat, hogy legkésőbb **2015. február végéig** újítsák meg előfizetésüket. A lap ára kis mértékben emelkedik, az egyes számok ára 265,- Ft, az éves előfizetés **1600,- Ft** lesz, illetve annak, aki postán kéri, a *postaköltséggel együtt 2800,- Ft*.

Többletbevezetéseket vagy adományokat ezután is szívesen elfogadunk.

Kérjük, hogy a belföldi rózsaszín postautalvány címzésében az „Érted vagyok” és Kovács László nevét egyaránt tüntessék föl (1076 Budapest, Thököly út 11. I/6).